

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Alina Szymanowska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2023 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku W. B.

przy uczestnictwie (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Złotowie

z dnia 6 czerwca 2022 r.

sygn. akt I Ns 119/15

postanawia:

oddalić apelację.

Alina Szymanowska

UZASADNIENIE

W. B. domagał się ustanowienia służebności przesyłu obciążającej nieruchomości stanowiącą działkę nr (...) zapisaną w księdze wieczystej nr (...) na rzecz (...) sp. z o.o. w P., której treścią byłoby znoszenie istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod powierzchnią tej nieruchomości urządzeń przesyłowych, a także prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym do dokonywania konserwacji, remontów, modernizacji urządzeń przesyłowych wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren odpowiednim sprzętem. Za ustanowienie służebności wnioskodawca domagał się zasądzenia od uczestnika kwoty 15.000,00 zł (k. 2 – 50).

W odpowiedzi na wniosek (k. 86 – 92v) uczestnik (...) sp. z o.o. w P. wniósł o oddalenie wniosku, kwestionując wszelkie okoliczności podnoszone we wniosku. Uczestnik podniósł również zarzut zasiedzenia służebności oraz zarzut nadużycia prawa przez wnioskodawcę.

W wyniku postanowienia z dnia 6 czerwca 2022 r. Sąd Rejonowy:

1. ustanowił na rzecz uczestnika (...) sp. z o.o. w P. na nieruchomości położonej w miejscowości W. oznaczonej geodezyjnie jako działka nr (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) stanowiąca aktualnie własność W. B., służebność przesyłu polegającej na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej urządzeń i instalacji energetycznych oraz na prawie korzystania z tej nieruchomości w zakresie niezbędnym do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tych urządzeń wraz z prawem wejścia i wjazdu na jej teren sprzętem do tego niezbędnym, o

przebiegu i powierzchni ustalonej w opinii biegłego geodety J. P. z dnia 27.04.2015 r. (k. 250 - 253), którą to opinię czyni integralną częścią niniejszego postanowienia,

2. zasądził od uczestnika (...) sp. z o.o. w P. na rzecz W. B. jednorazowe wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu w kwocie 16.700,00 zł,

3. zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawcy całość poniesionych przez niego kosztów postępowania, przy czym szczegółowe rozliczenie kosztów pozostawił referendarzowi sądowemu,

4. kosztami postępowania tymczasowo poniesionymi przez Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Złotowie obciążył uczestnika, przy czym szczegółowe rozliczenie kosztów pozostawił referendarzowi sądowemu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł uczestnik postępowania zarzucając:

I. naruszenie prawa procesowego poprzez:

1. naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227, 231 i 232 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym w szczególności dokumentu: Grupy środków trwałych, protokół z oględzin sieci średniego napięcia map oraz schematów i uznanie, że z dokumentów nie wynika, że dotyczą działek objętych postępowaniem, w sytuacji w której z dokumentów jednoznacznie wynika, że dotyczą linii średniego napięcia 15 kV, a zatem linii przebiegającej przez nieruchomości wnioskodawców, w tym, że urządzenia zostały załączone pod napięcie bezpośrednio po ich odbiorze, co miało wpływ na wynik postępowania poprzez nieustalenie przez Sąd daty wybudowania urządzeń i nieuwzględnienie podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności;

2. naruszenie art. 234 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niezastosowanie domniemania dobrej wiary po stronie uczestnika, którym sąd był związany, w sytuacji w której Wnioskodawca nie obalił domniemania dobrej wiary, co miało wpływ na wynik postępowania poprzez nieuwzględnienie podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności,

3. naruszenie art. 609 oraz 610 k.p.c. poprzez uznanie, że zasiedzenie może być ustalone wyłącznie w odrębnym postępowaniu, w sytuacji w której nie istnieją żadne przeciwwskazania dla ustalenia faktu nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia w innym postępowaniu niż o stwierdzenie zasiedzenia, co miało wpływ na wynik postępowania poprzez nieuwzględnienie podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności.

Apelujący zarzucił, że Sąd I Instancji nie ustalił iż:

- linia średniego napięcia zlokalizowana na nieruchomości wnioskodawcy została wybudowana w latach 60-tych;

- linia średniego napięcia zlokalizowana na nieruchomości wnioskodawcy została przejęta do ZE B. w roku 1975;

- linia średniego od lat 60-tych nie była remontowana, nie zmienił się jej przebieg.

II. naruszenie prawa materialnego poprzez:

1. naruszenie art. 292 k.c., 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c., art. 352 k.c. oraz art. 305¹ k.c. poprzez

ich niezastosowanie i nieuznanie, że doszło do zasiedzenia służebności przesyłu w zakresie urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomościach Wnioskodawców;

2. naruszenie art. 7 k.c. poprzez jego niezastosowanie i nieprzyjęcie domniemania dobrej

wiary po stronie uczestnika, pomimo tego, że sąd był zobowiązany do jego zastosowania, a wnioskodawca nie przeprowadził przeciwdowodu dla wykazania złej wiary;

3. naruszenie art. 305¹ k.c. oraz art. 305² § 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i obciążenie nieruchomości służebnością przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem, w sytuacji w której uczestnik zasiedział służebność przesyłu, a zatem nie mogło dojść do jej ustanowienia za wynagrodzeniem.

W związku z powyższym apelujący wniósł o:

I. zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosku w całości oraz obciążenie Wnioskodawców w całości kosztami postępowania za I instancję i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w I Instancji od każdego z wnioskodawców na rzecz uczestnika

II. zasądzenie od każdego z wnioskodawców na rzecz uczestnika kosztów postępowania za II instancję wg norm przepisanych oraz zasądzenie na rzecz Uczestnika kosztów zastępstwa procesowego od każdego z Wnioskodawców.

Wnioskodawca nie złożył odpowiedzi na apelację

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Apelacja okazała się bezzasadna.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je za własne. Sąd Okręgowy podziela również rozważania prawne przytoczone przez Sąd Rejonowy.

Należy przyznać rację apelującemu, że zaistniały przesłanki do zbadania w niniejszym postępowaniu podniesionego w odpowiedzi na wniosek zarzutu zasiedzenia. Nadto należy podkreślić, że sąd Rejonowy pomimo wątpliwości wyrażonych w tej kwestii w uzasadnieniu orzeczenia poczynił rozważania prawne w tym zakresie.

Rozważając treść zarzutów sformułowanych w apelacji uczestnika postępowania trzeba zauważyć, że zarówno zarzuty naruszenia prawa procesowego, jak i zarzuty naruszenia prawa materialnego dotyczyły zasadniczej kwestii, a mianowicie podniesionego przez uczestnika w toku postępowania zarzutu niweczącego tj. zarzutu zasiedzenia w zakresie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu.

W związku ze sformułowaniem przez apelującego zarzutu naruszenia prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. należy podkreślić, że sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Ramy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Zarzut naruszenie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227, 231 i 232 k.p.c. nie jest zasadny.

Skarżący kwestionował ocenę dowodów z dokumentu tj.: grupy środków trwałych, protokołu z oględzin sieci średniego napięcia map oraz schematów i próbował podważyć stanowisko, że z dokumentów nie wynika, że dotyczą działek objętych postępowanie. Apelujący wskazał, że z dokumentów jednoznacznie wynika, że dotyczą linii średniego napięcia 15 kV, a zatem linii przebiegającej przez nieruchomość wnioskodawców, że urządzenia zostały załączone pod napięcie bezpośrednio po ich odbiorze.

Trzeba przypomnieć, że wnioskodawca kwestionował podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia i kserokopie dokumentów złożonych przez uczestnika. Sąd Rejonowy wskazał zaś, że nie czynił żadnych ustaleń na podstawie dowodów z dokumentów przedłożonych przez uczestnika w odpowiedzi na wniosek, albowiem nie wiadomo czego one dowodzą, a w szczególności czy dotyczą one linii energetycznej przebiegającej przez grunt wnioskodawcy oraz kiedy powstały. Jedynie dokument w postaci protokołu oględzin z 2009 r. dowodzi jednoznacznie, że w tym roku dokonano oględzin linii W. – Ł.. Argumentację tę należy podzielić, apelujący nie zdołał jej podważyć. Kserokopie dokumentów złożonych przez uczestnika wraz z odpowiedzią na wniosek nie pozwalają na poczynienie ustaleń

odpowiadających oczekiwaniom uczestnika postępowania co do terminu posadowienia przedmiotowych urządzeń. Uczestnik nie wykazał zasadności podniesionego zarzutu zasiedzenia.

Na podstawie zeznań świadka H. T. można jedynie ustalić, że przedmiotowe urządzenia energetyczne znajdowały się na nieruchomości wnioskodawcy w 1988 r., nie pozwala to jednak na stwierdzenie zasadności podniesionego zarzutu zasiedzenia. W ocenie sądu odwoławczego, pomimo wynikającego z art. 7 k.c. domniemania dobrej wiary posiadacza, w realiach niniejszej sprawy nie zachodzą przesłanki do przyjęcia, że poprzednik prawny uczestnika stał się posiadaczem służebności w dobrej wierze.

Niewątpliwie apelujący zgłoszony zarzut zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu opierał na założeniu istnienia po jego stronie jako posiadacza służebności dobrej wiary, podkreślając, że domniemanie wynikające z art. 7 k.c. nie zostało w toku postępowania obalone przez wnioskodawcę.

Dla rozstrzygnięcia sprawy konieczne jest zatem rozważenia czy posiadacz służebności pozostawał w dobrej czy złej wierze oraz czy przedmiotowe posiadanie służebności mogło prowadzić do zasiedzenia służebności przesyłu lub służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

W orzecnictwie wskazuje się, że ocenę dobrej lub złej wiary dokonuje się biorąc pod uwagę moment objęcia służebności w posiadanie. Istotna jest przy tym jedynie dobra wiara na początku okresu posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności (tak np. postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 4 czerwca 2014 r., sygn. II CSK 520/13).

Trzeba wskazać, że za dominujące uznać należy tradycyjne rozumienie dobrej wiary zasiadającego posiadacza. Występuje ona wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa.

Domniemanie dobrej wiary posiadacza (art. 7 k.c.) wzruszyć może zatem dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania, w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o tym, że narusza swym zachowaniem prawo innej osoby. Takim dowodem może być stwierdzenie braku własnego tytułu posiadacza uprawniającego do wejścia na cudzy grunt czy korzystania z niego w określonym zakresie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 346/08, z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 400/08, z dnia 24 lipca 2009 r., II CSK 121/09, czy postanowienia: z dnia 17 marca 2010 r., akt II CSK 439/09, z dnia 6 września 2013 r. V CSK 440/12 – opubl. Legalis). Tytuł do wkroczenia na cudzą nieruchomość i jednorazowego wykorzystania jej w określonym celu lub wykorzystywania jej w pewnych celach przez dłuższy czas może wynikać nie tylko z ustawy czy z umowy z właścicielem nieruchomości, rodzącej skutki rzeczowe lub tylko obligacyjne, ale też z aktu administracyjnego. Instytucja zasiedzenia służebności ma na celu uporządkowanie długotrwałych stosunków prawnorzeczowych i zmobilizowanie biernego właściciela do zajęcia się przedmiotem swojej własności. Właścicielowi nieruchomości, na której zostały umieszczone bez tytułu prawnego urządzenia przesyłowe można po odpowiednio długim czasie korzystania w określony sposób z jego nieruchomości postawić zarzut, że pozostawał bierny wobec tych aktów, co doprowadziło do obciążenia nieruchomości służebnością gruntową.

Zasiedzenie jest odstępstwem od zasady nienaruszalności prawa własności. Dlatego wszelkie wątpliwości powinny być tłumaczone na korzyść ochrony własności lub innych praw majątkowych, bez względu na to, czy chodzi o własność (prawa majątkowe) osób fizycznych, jednostek samorządu terytorialnego, Skarbu Państwa, czy innych podmiotów. Nie ma żadnych podstaw prawnych, aksjologicznych ani teleologicznych, aby oznaczonej grupie właścicieli ochronę tę ograniczać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2000 roku, II CKN 657/98, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNC 1992, Nr 4, poz. 48; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2005 r., V CK 700/04, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., II CSK 659/13).

Sąd Okręgowy przyjmuje w warunkach niniejszej sprawy, że nie zachodzą okoliczności, które pozwalają na przyjęcie dobrej wiary poprzednika prawnego uczestnika przy objęciu w posiadanie nieruchomości, na której posadowione są urządzenia przesyłowe w zakresie odpowiadającym służebności zbliżonej do służebności przesyłu.

Podkreślić należy, że o dobrej lub złej wierze posiadacza decyduje chwila uzyskania posiadania, późniejsze zmiany jego świadomości pozostają bez wpływu na tę ocenę.

W rozpoznawanej sprawie chwilą, w której należy badać dobrą lub złą wiarę posiadacza jest chwila, od której stał się on posiadaczem samoistnym w zakresie służebności odpowiadającej służebności przesyłu i mógł rozpocząć posiadanie tej służebności prowadzące do jej zasiedzenia na swoją rzecz.

Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa. W złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności przysługuje nie jemu, lecz innej osobie. Oznacza to, że ocenie podlega zasadność przeświadczenia nabywcy o przysługującym mu prawie przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności towarzyszących (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r., II CSK 659/13, i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 152/10). Zważywszy, że urządzenia zostały wzniesione na gruncie należącym do poprzedników wnioskodawcy, a nie na gruncie Skarbu Państwa, to niewątpliwie ingerowanie we własność nie rozpoczęło się w okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa - posiadanie służebności należy ocenić, jako posiadanie w złej wierze. Brak jest podstaw do przyjęcia, że poprzednik prawny uczestnika, posadawiając urządzenia przesyłowe na nieruchomości stanowiącej własność poprzedników wnioskodawcy, pozostawał w błędnym, ale obiektywnie usprawiedliwionym przekonaniu, że czyni inwestycję na gruncie, do którego przysługuje mu w tym zakresie tytuł prawny.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 12 lipca 2018 r. sygnatura I CSK 187/18, wskazał, że nieprzeprowadzenie dowodu na okoliczność posiadania przez posiadacza służebności jakiegokolwiek tytułu prawnego do wejścia na cudzy grunt, czy do korzystania z niego w określonym zakresie, uzasadnia podważenie istnienia dobrej wiary u posiadacza służebności.

W tej sytuacji nie mogło dojść do nabycia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przez zasiedzenie na rzecz uczestnika czy też jego poprzednika z upływem 20 lat, a więc przy uwzględnieniu dobrej wiary uczestnika.

Odwołując się do treści art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 292 k.c., posiadacz służebności (tj. osoba, która korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności) w złej wierze nabywa ją przez zasiedzenie z upływem 30 lat. Posiadacz służebności w dobrej wierze nabywa tę służebność przez zasiedzenie z upływem 20 lat. Bieg zasiedzenia rozpoczyna się od dnia przystąpienia przez samoistnego posiadacza służebności gruntowej do jej wykonywania, tzn. do korzystania z urządzenia, o którym mowa w zdaniu 1 art. 292 k.c., w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Kodeks cywilny, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 r., wprowadził w przepisie art. 172 k.c. termin zasiedzenia przy dobrej wierze - 10 lat, zaś przy złej wierze - 20 lat.

W dniu 1 października 1990 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 r. (Dz.U. Nr 55, poz. 321), na mocy której bieg terminów zasiedzenia został wydłużony do 20 lat w wypadku posiadania nieruchomości w dobrej wierze oraz do 30 lat w przypadku przyjęcia złej wiary. Zgodnie z art. 9 tej ustawy, do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się od tej chwili przepisy niniejszej ustawy; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie.

Należy podkreślić, że obalenie domniemania dobrej wiary, które jest dopuszczalne w świetle art. 234 k.p.c., nie musi nastąpić w jakiś szczególny sposób i tylko za pomocą dowodów zaoferowanych przez przeciwnika wniosku. Do obalenia tego domniemania może bowiem dojść na skutek oceny wszystkich dowodów zebranych w sprawie,

niezależnie od tego, która ze stron była inicjatorem przeprowadzenia takiego dowodu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 152/10.).

Zważywszy na okoliczności faktyczne badanej sprawy uprawniony jest wniosek, że posiadacz służebności w chwili objęcia jej w posiadanie pozostawał w złej wierze, co skutkowało wymogiem upływu 30 – lat do stwierdzenia zasiedzenia tej służebności. Termin ten przy przyjęciu, że do rozpoczęcia wykonywania służebności, przystąpiono w 1988 roku (brak dowodów pozwalających na ustalenie, że służebność – linia energetyczna o obecnym przebiegu na nieruchomości wnioskodawcy istniała przed 1988 r.) nie upłynął do momentu złożenia niniejszego wniosku o ustanowienie służebności co miało miejsce w październiku 2013 r.

W konsekwencji, zasadnie Sąd Rejonowy przyjął, że uczestnik postępowania (...) sp. z o.o. jako przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzystając z tej nieruchomości w złej wierze, zobowiązane jest do świadczenia stosownego wynagrodzenia na rzecz wnioskodawcy. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje fakt, że w chwili nabycia prawa własności przedmiotowej nieruchomości przez wnioskodawcę urządzenia przesyłowe były już na niej posadowione.

W związku z powyższym zarzuty naruszenia prawa materialnego art. 292 k.c., 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c., art. 352 k.c., art. 305¹ k.c. oraz art. 305² § 2 k.c. i art. 7 k.c. nie były zasadne.

Z przyczyn wskazanych powyżej Sąd Okręgowy stwierdził, że orzeczenie odpowiada prawu, zaistniały przesłanki do ustanowienia służebności i w związku z tym oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. jako bezzasadną.

Alina Szymanowska